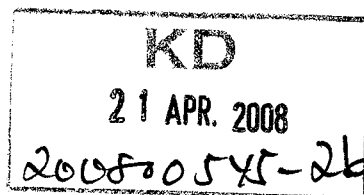

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref.: 200800545/KOE

Vår ref.: 2008/678/AIS/SME

Dato: 16. april 2008

Høring - Innstillingen fra Stjernø-utvalget NOU 2008 3 Sett under ett

Vi viser til departementets brev av 28.1.08, hvor det bes om tilbakemelding på Stjernø-utvalgets innstilling NOU 2008:3 Sett under ett.

Vår høringsuttalelse er behandlet i styret 10. april i år. Styremedlemmene Christina Ullenius, Gunnar Berge og Åge R. Rosnes ønsker ikke å ta stilling til uttalelsens kapittel 7 – styring og ledelse – i dette dokumentet.

I. Hovedpunkter

Innledningsvis vil vi poengtere to hovedpunkt til innstillingen:

1. Strukturering av forskerutdanningen framfor fusjoner

I likhet med Stjernø-utvalget ser også UiS behovet for å motvirke fragmentering av forskerutdanningen i Norge. Det er viktig at phd-stipendiatene ikke bare har oppfølging fra sine egne veiledere, men inngår i et aktivt og stimulerende forskningsmiljø. UiS støtter utviklingen av forskerskoler som Norges forskningsråd nå har tatt initiativ til, men vil understreke at tildelingen av stipendiatere må gå til universitetene/høyskolene. Vi er overbevist om at en fast organisering på tvers av institusjoner, og i noen tilfeller på tvers av landegrensene, vil være til fordel både for stipendiatene og for universitetene. På denne måten vil miljøene rundt forskerutdanningen bli mer forpliktende organisert, og de vil bli mer robuste.

Etter vårt syn bør forskerskoler, både de som er organisert innenfor og på tvers av organisasjoner, utvikles til hovedmodellen for fremtidig forskerutdanning her i landet, og NOKUT bør føre tilsyn med at de holder et forsvarlig kvalitetsnivå. Dette vil naturligvis gjelde både for veletablerte, nyopprettede og fremtidige doktorgradsprogrammer. Kravet til en stabil forskerutdanning, som er ett av kriteriene for universitetsstatus, kan på denne måten bli klargjort og konkretisert.

Ved å stille klare krav til forskerutdanning organisert gjennom forskerskoler, kan nasjonale myndigheter på en effektiv måte forhindre den fragmentering utvalget frykter i sin beskrivelse. Vi tror dette er en langt bedre måte å løse utfordringene på, enn gjennom omfattende fusjonsprosesser. Og selv etter store fusjoner vil det gjenstå små, spesialiserte fagmiljøer innenfor de nye institusjonene.

Vi vil videre understreke at også innenfor en ordning med nasjonale forskerskoler må det være rom for faglig nyskaping. Nye utfordringer og vitenskapelig utvikling vil skape behov for nye forskerskoler. Derfor må det være en kontinuerlig utvikling på dette området. På noen felt med stor rekruttering bør det også være rom for flere, parallelle forskerskoler, som kan gi muligheter for ulike faglige tilnærminger.

Ordningen med nasjonale forskerskoler bør forvaltes av og finansieres gjennom Norges forskningsråd. Det er da også naturlig å reise spørsmålet om NFR også bør få en rolle i den strategiske tildelingen av statlig finansierte stipendiatere. UiS mener dette spørsmålet bør utredes nærmere som et ledd i styrkingen av den nasjonale forskerutdanningen.

2. Universitetsetablering som politisk beslutning

Dagens akkrediteringsordning for nye universiteter opprettholdes, men oppretting av nye universiteter må i større grad bli en politisk beslutning. I tillegg til NOKUTs kvalitetsvurdering må det skje en politisk behovsvurdering, og kvalitet og behov ledsages av en økonomisk bevilgning.

UiS mener at den ordningen som ble innført av Stortinget etter forslag fra Mjøs-utvalget, fungerer godt og derfor ikke bør endres. Ordningen gir stimulans til regioner som vil satse på høyere utdanning og forskning og har mobilisert betydelige midler til dette formålet. Utfordringene med små og sårbare doktorgradsprogrammer bør løses, som nevnt, gjennom nasjonale forskerskoler. Nye universiteter må få en økning i bevilgningen fra KD slik at de får muligheter til å drive forskning og doktorgradsutdanning på høyde med tilbudene ved de øvrige universitetene. Ordningen må selvsagt også omfattes av de nye universitetene som allerede er opprettet på bakgrunn av dagens akkrediteringssystem.

II. Kommentarer som følger kapittelinnholdingen

Kapittel 0-5: Fra visjon via utviklingstrekk til utfordringer

Departementet har spesielt bedt om kommentarer til utvalgets situasjonsbeskrivelse, forståelse av utviklingstrekk og hovedutfordringer i norsk utdanning.

Utvalget viser hvordan norsk høyere utdanning er innvevd i det internasjonale samfunnet og internasjonal konkurranse og de globale utfordringene vi står ovenfor. Dette gjelder både de stigende forventningene som stilles til høyere utdanningsinstitusjoner om å være kilde til innovasjon og verdiskaping og til internasjonal kvalitet i utdanning og forskning, samt økte utfordringer i forhold til de globale klima- og energiutfordringene og den raske teknologiske utviklingen.

Når utvalget så beveger seg inn på analyser av nasjonale forhold og løsninger for norsk universitets- og høyskolesektor, følger vi imidlertid ikke utvalgets resonnement. Ifølge utvalget synes hovedproblemet i Norge å være at statlige høyskoler har blitt universitet, og enkelte er i akademisk *drift* for å bli det. Det mener utvalget fører til nivellering, små og fragmenterte fagmiljøer og smale doktorgradsutdanning. UiS mener dette er en for unyansert fremstilling.

Vi vil peke på at ingen av våre egne åtte doktorgradsprogrammer dublerer tilbud ved andre studiesteder, og at programmene dessuten dekker erkjente nasjonale behov for fornying av utdanning og forskning på de relevante områder. Alle doktorgradsutdanningene er opprettet i tråd med NOKUTs regelverk. Integrering i nasjonale og internasjonale forskerskoler og forskningsprogrammer bidrar til å sikre en god utvikling av doktorgradsområdene og å motvirke eventuelle tendenser til isolering i for små miljøer. Samtidig er det viktig at utvikling av nasjonale forskerskoler ikke medfører nedprioritering av de enkelte forskningsmiljøer internt i institusjonen.

Vi mener norsk utdanning og forskning er styrket ved at nye ambisiøse universiteter har kommet til, og at dette har skjedd uten skadevirkninger for de gamle universitetene. Norge trenger utdanningsinstitusjoner med akademisk *driv*. Dette er nyskaping i universitetssektoren, og det er vi for.

Å fusjonere til større enheter og å senke kravet for universitetsstatus (omtalt i kapittel 8), er neppe svaret på, og løsningen for, utfordringer Norge står ovenfor innen høyere utdanning.

Kapittel 6: Institusjonsstruktur

Stjernø-utvalget foreslår å samle all statlig høyere utdanning i Norge i 8-10 flercampusuniversiteter med tyngdepunkt i ulike deler av landet. UiS mener dette ikke er hensiktsmessig, og at institusjonsstørrelse ikke er garanti for kvalitet. Vi vil derfor sterkt advare mot å følge rådene om "frivillige tvangsfusjoner" som Stjernø-utvalget legger opp til på dette området.

Det bør heller stimuleres og tilrettelegges for økt samarbeid i sektoren basert på institusjonenes egne planer og prioriteringer, og gjennom strukturering av forskerutdanningen, jf. Hovedpunkt I foran. Eventuelle sammenslåinger med og mellom universiteter må være fullt ut frivillige.

Forskning¹ viser at det verken er økonomiske eller forskningsmessige fordeler ved slike fusjoner. Det har ikke nødvendigvis noen positiv innflytelse på forskningen å samle forskere i større enheter, slik man gjør ved fusjoner. Forskningen blir verken bedre eller grundigere av det. Det er heller ingen ting i forskningen som gir støtte til tanken om at store universiteter står sterkere i den internasjonale konkurransen. Imidlertid viser forskning at om en *forskergruppe* har tilstrekkelig størrelse, har den potensial til å utføre forskning i verdensklasse, helt uavhengig av størrelsen på selve institusjonen.

I tillegg er det lite i forskningen som støtter teorien om at store universiteter bruker ressursene mer effektivt. Den viser tvert i mot til en rekke farer som kan være forbundet med stordrift, som for eksempel mer byråkrati. Stordrift kan imidlertid gi økonomiske fordeler, men de økte utgiftene til administrasjon gjør at gevinsten utligner seg selv.

UiS har imidlertid tro på at de norske høyere utdanningsinstitusjonene kan styrkes kvalitativt både innen utdanning og forskning ved å inngå *forpliktende, faglig baserte samarbeid* med andre institusjoner, og i særdeleshet med internasjonale universiteter. Hovedvirkemidlet her er forskningsfinansiering og forskerskoler, samt utveksling av studenter og lærere.

UiS støtter utvalgsmedlem Marianne Harg i synet på at store strukturendringer, primært basert på et angitt studenttall og geografi, ikke gir svar på de faglige utfordringene institusjonene står overfor, og at styrte fusjonsprosesser *ikke* er svaret på utvalgets felles mål om bedre arbeidsdeling, økt differensiering og økt nærhet til det regionale arbeidslivet. Vi er også enig med Harg i at samfunnet er tjent med et diversifisert utdanningstilbud, institusjoner med ulike mål og strategier og dermed institusjonell variasjon. Dette må allikevel ikke gå ut over prinsippet om at det skal være en lik mulighet til forskning på alle universiteter. UiS mener derfor, som Harg, at det er galt å omdefinere alle høyere utdanningsinstitusjoner til universiteter.

Denne konklusjonen er også i tråd med fellesuttalelsen til Stjernø-utvalget fra de sju universitetsrektorene: *"Vi trenger mangfold og ulike institusjonstyper innenfor høyere utdanning – både for å utnytte og utvikle studentenes talent og for å kunne levere gode kandidater til et offentlig og privat arbeidsmarked med ulikt kompetansebehov. Det er ikke ønskelig at alle institusjonstypene kalles universiteter, eller at kravene til å bli universitet senkes. Det vil gjøre universitetsbetegnelsen diffus og til dels innholdsløs, og det vil skape et behov for å systematisere skille mellom ulike typer og kategorier universiteter."*

Kapittel 7: Styring og ledelse

Styring og ledelse av UH-institusjonene fikk en bred og grundig behandling i forbindelse med både Mjøs-utvalgets og Ryssdal-utvalgets innstilling, sistnevnte så sent som i 2004.

Et viktig anliggende for disse tidligere utvalgene, så vel som for Stjernø-utvalget, har vært profesjonalisering av ledelsen, gjerne i lys av styrenes utvidete strategiske og driftsmessige ansvar.

I tråd med UiS-styrets behandling i forbindelse med Ryssdal-utvalget, stiller UiS seg også i denne omgang skeptisk til at enhetlig tilsatt ledelse (rektor) skal være lovfestet som *eneste* mulige modell, slik at dagens normalordning ikke lenger skal være beskrevet i loven.

Vårt syn på dette punktet vil være i tråd med ønsket om større grad av mål- og resultatstyring samt ønsket om ansvarliggjøring av styrene også når det gjelder institusjonens ledelse – og det vil være i tråd med Stortingets føringer om institusjonenes valgfrihet.

Kapittel 8: Kriterier for akkreditering som universitet

Utvalgets flertall foreslår å senke kravet til universitetsstatus til én doktorgrad. Universitetet i Stavanger er sterkt kritisk til dette forslaget.

Det finnes i dag ikke ett universelt universitetsbegrep og heller ikke én enhetlig forståelse i EU-området. Flertallets forslag om å senke kravet fra fire til én doktorgrad vil derfor ikke bringe oss nærmere en internasjonal eller europeisk standard enn det kravet vi har i dag.

¹ Nick von Tunzelmann, Marina Ranga, Ben Martin and Aldo Geuna: "The effects of size on research performance. A Spru review", University of Sussex, 2003.

Å senke kravet fra fire doktorgrader til én, virker også paradoksalt ut fra utvalgets påpekning av behovet for å heve kvaliteten i norsk UH-sektor og særlig sett i lys av forslaget om sammenslåing til større institusjoner.

Etter UiS sin erfaring har oppbyggingen av doktorgrader gitt et sterk akademisk driv med heving av forskningskvalitet og -intensitet, noe som ikke minst har kommet profesjonsutdanningene til gode. Satsningene har ikke bidratt til fragmentering eller nivellering, men mer konsentrasjon av ressursene internt og økt samarbeid eksternt. Vi vil understreke at oppbyggingen av phd-utdanningene ved UiS har skjedd uten konkurranse fra andre institusjoner og i vesentlig grad med utgangspunkt i egne midler og ansatte.

På denne bakgrunn fraråder Universitetet i Stavanger å redusere kravet fra fire til én doktorgrad for akkreditering til universitet, men at doktorgradsutdanningene struktureres innenfor forskerskoler, se hovedpunkt I foran og omtale under kapittel 9 nedenfor.

Universitetet i Stavanger er enig i at det bør være en overordnet nasjonal strategi for utviklingen av UH-sektoren. Etableringen av nye universiteter bør vurderes politisk ut fra nasjonale behov og kostnader, slik at merkostnadene ved overgang til universitet legges til grunn *samtidig med* vedtak om overgang til universitetsstatus.

Derfor støtter vi mindretallet Marianne Harg i at det bør synliggjøres bedre i lov eller forskrifter ved å understreke den formelle prosessen med "en politisk vurdering av de finansielle og andre ressursmessige konsekvenser ved endring av institusjonskategori, i tillegg til den sakkyndige komiteen og NOKUTs faglige vurdering".

For øvrig viser vi til fellesuttalelsen til Stjernø-utvalget fra de sju universitetsrektorene gjengitt under kapittel 6 ovenfor, som går imot at kravene for å bli universitet senkes.

Kapittel 9: En styrket forskerutdanning

I likhet med utvalget ser også UiS behovet for å motvirke fragmentering av forskerutdanningen i Norge. Det er viktig at phd-stipendiatene ikke bare har oppfølging fra sine egne veiledere, men inngår i et aktivt og stimulerende forskningsmiljø. UiS støtter utviklingen av forskerskoler som Norges forskningsråd nå har tatt initiativ til, men vil understreke at tildelingen av stipendiater må gå til universitetene/høyskolene. Vi er overbevist om at en fast organisering på tvers av institusjoner, og i noen tilfeller på tvers av landegrensene, vil være til fordel både for stipendiatene og for universitetene. På denne måten vil miljøene rundt forskerutdanningen bli mer forpliktende organisert, og de vil bli mer robuste.

Etter vårt syn bør forskerskoler, både de som er organisert innenfor og på tvers av organisasjoner, utvikles til hovedmodellen for fremtidig forskerutdanning her i landet, og NOKUT bør føre tilsyn med at de holder et forsvarlig kvalitetsnivå. Dette vil naturligvis gjelde både for veletablerte, nyopprettede og fremtidige doktorgradsprogrammer. Kravet til en stabil forskerutdanning, som er ett av kriteriene for universitetsstatus, kan på denne måten bli klargjort og konkretisert.

Ved å stille klare krav til forskerutdanning organisert gjennom forskerskoler, kan nasjonale myndigheter på en effektiv måte forhindre den fragmentering utvalget frykter i sin beskrivelse. Vi tror dette er en langt bedre måte å løse utfordringene på, enn gjennom omfattende fusjonsprosesser. Selv etter store fusjoner, vil det gjenstå små, spesialiserte fagmiljøer innenfor de nye institusjonene.

Vi vil videre understreke at også innenfor en ordening med nasjonale forskerskoler må det være rom for faglig nyskaping. Nye utfordringer og vitenskapelig utvikling vil skape behov for nye forskerskoler. Derfor må det være en kontinuerlig utvikling på dette området. På noen felt med stor rekruttering bør det også være rom for flere, parallelle forskerskoler, som kan gi muligheter for ulike faglige tilnærminger.

Ordningen med nasjonale forskerskoler bør forvaltes av og finansieres gjennom Norges forskningsråd. Det er da også naturlig å reise spørsmålet om NFR også bør få en rolle i den strategiske tildelingen av statlig finansierte stipendiater. UiS mener dette spørsmålet bør utredes nærmere som et ledd i styrkingen av den nasjonale forskerutdanningen.

Kapittel 10 – Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler

Finansieringssystemet bør balanseres med vekt på grunnfinansiering og vekt på resultater. UiS mener at dagens finansieringssystem i hovedsak fungerer som forutsatt. Det gir klare signaler til hele sektoren om at resultater i form av studiepoeng og forskning er viktig og blir belønnet. Det ville være meget uheldig om disse signalene nå blir svekket. Etter vår oppfatning vil dessuten et system med avtaler mellom departementet og institusjonene ikke nødvendigvis gi større forutsigbarhet i budsjettprosessene. Det kan i verste fall åpne for større vilkårlighet og inngrep i institusjonenes autonomi. Kvalitetsbaserte indikatorer bør utvikles videre slik at de omfatter ikke bare produksjon, men også *produktivitet*, dvs. resultater målt i forhold til ressursinnsats og størrelse. Dagens system har en sterk tendens til å reprodusere historiske ulikheter mellom institusjonene. Vi ønsker et mer dynamisk system som stimulerer nyskaping og konkurranse på like vilkår mellom institusjonene uavhengig av når de fikk sin formelle status. Historisk bestemte forskjeller mellom institusjonene må utjevnes.

Når det gjelder basisbevilgningen, mener UiS at et gjennomsluttig system basert på sammenlignbare størrelser ville vært til hjelp for institusjonene i arbeidet med omstilling og utvikling.

UiS støtter generelt forslaget om å beholde den strategiske forskningskomponenten av systemet. Det er likevel avdekket uheldige sider ved denne som med enkle virkemidler bør kunne rettes opp. UiS tenker her primært på fordelingsnøkkelen av stipendiatstillinger. RBO er i stor grad en funksjon av tidligere års tildelinger i basiskomponenten samt til stipendiater og post.doc. I den grad fordelingen av stipendiater er basert på institusjonenes andel av RBO, bør fordelingsnøkkelen gjennomgås med sikte på å få til en mer likeverdig fordeling mellom institusjonene i sektoren.

En annen uheldig side av RBO slik den er i dag, er knyttet til de profesjonsutdanningene som er pålagt å skikkethetsvurdere sine studenter. Vi mener det er prinsipielt uheldig at man mister finansiering når man tar dette samfunnsmandatet på alvor og veileder studenter ut av utdanningen.

Utredningen har en rekke forslag til hvordan man skal få mer rom for statlig styring bl.a. for å få mer diversitet og større rom for å arbeide mot langsiktige mål.

UiS mener at utvalget ikke har ført tilstrekkelig belegg for den implisitte kobling mellom finansieringssystemet som sådan og påstått manglende muligheter for politisk styring. Nåværende finansieringssystem er etter vår oppfatning ikke til hinder for at staten ved KD kan utøve betydelig styring av sektoren og at staten som eier er i besittelse av de nødvendige styringsverktøy.

Innenfor det eksisterende finansieringssystemet er det fullt mulig for KD og regjeringen å drive målrettet finansiering. Etter vår oppfatning kan manglende diversitet løses ved nye satsinger fra KDs side, og/eller ved utfasing av andre. Den foreslåtte strategiske undervisningsbevilgning vil kunne stimulere til dette.

Økt vekt på resultatbasert finansiering og rammetildelinger har bidratt til bedre balanse mellom styringsbehovet fra staten på den ene side, og ansvarlige, autonome institusjoner på den andre. Men vi ser også gjerne en mer offensiv politikk fra myndighetenes side i å trekke opp nasjonale visjoner med dertil egnede rammer og insentiver. Gjennom strategisk oppfølging på etatsstyringsmøtene har departementet gode muligheter til å utøve betydelig styring.

UiS ser også at det innføres en egen formidlingskomponent i det resultatbaserte finansieringssystemet, slik at også den tredje av universitetets primæraktiviteter, formidling, belønnes i tillegg til de to andre primæraktivitetene - utdanning og forskning.

Kapittel 12 – Dimensjonering og arbeidsdeling

UiS er enig i at det må legges opp til en dimensjonering i årene framover som sikrer høyere utdanning til de som ønsker det. UiS mener imidlertid at dimensjoneringen av utdanninger på definerte områder som for eksempel helsefag/ingeniør- og realfag best skjer i en strategisk dialog med myndighetene, og ved strategiske bevilgninger.

UiS mener at en bedre arbeidsdeling mellom institusjonene også best kan fremmes gjennom incentiver for strategisk samarbeid med andre institusjoner, og ved aktiv bruk av strategiske bevilgninger.

En satsing på forskerskoler som foreslått i utredningen vil ytterligere kunne føre til frivillige diskusjoner om samarbeid og arbeidsdeling, jf. vårt hovedpunkt I foran.

Kapittel 13 - Universitet på internasjonalt nivå

UiS er enig i utvalgets fokusering på betydningen av å utvikle forskningsvirksomhet på et internasjonalt nivå. Vi mener imidlertid at dette best skjer ved at institusjonene bygger allianser på institusjonsnivå med andre universiteter både i Europa og verden forøvrig og at forskningsmiljøene stimuleres til å utvikle sitt kontaktnett med forskningsmiljø internasjonalt. Det er heller ingen direkte sammenheng mellom en institusjons størrelse og dens kvalitet eller dens attraktivitet som partner i EU-søknader.

UiS mener det bør satses på å utvikle forskningsmiljøene der kompetansen er best og ikke på å utvikle ett eller et fåtall eliteuniversiteter i Norge. Prosessen med å utpeke SFF'er, SFI'er og YFF'er har jo nettopp vist at den internasjonale spisskompetansen i stor utstrekning finnes utenfor Oslo og i miljøer med tett tilknytning til andre forskningsmiljø, næringslivet i regionen og solide internasjonale nettverk. Dette er ordninger vi ønsker at skal videreføres og styrkes i tiden framover.

Kapittel 14 - Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene

UiS slutter seg i det vesentligste til utvalgets forslag til tiltak for å videreutvikle profesjonsutdanningene. Økt satsing på forskningsvirksomheten i profesjonsutdanningene er viktig, og UiS har selv tatt skritt for å ruste opp forskningen på dette området og har planer om profesjonsrettede phd-programmer med fokus på praksisnær forskning. Vi støtter også utvalgets forslag om en gjennomgående styrking av praksisopplæringen, problemstillinger svært mange av institusjonene allerede arbeider med.

Når det gjelder behov for å styrke den formelle kompetansen i profesjonsutdanningene, deler UiS utvalgets syn, og imøteser stortingsmeldingen om lærerutdanningene. For å sikre og videreutvikle kvaliteten i profesjonsutdanningene, bør kompetanseutviklingen følges opp med statlig finansiering slik utvalget foreslår.

Ved UiS ser vi ikke i dag behovet for å avskaffe rammeplaner for profesjonsutdanninger som ingeniør, lærer og sykepleier. Vi mener rammeplanene har vært nyttige og koordinerende redskaper i disse utdanningene og sikrer et felles fag- og kvalitetsgrunnlag for programmer på tvers av institusjoner.

Kapittel 15 - Sentre for fremragende undervisning

UiS støtter utvalgets forslag om å etablere Sentre for fremragende undervisning og fremragende profesjonsutdanning. Vi mener dette vil være et viktig bidrag i arbeidet for å sidestille undervisning, forskning og formidling når det gjelder undervisningens status og merittering.

Kapittel 16: Universitetenes og høyskolenes regionale betydning

UiS ser positivt på at universitetenes og høyskolenes regionale betydning og institusjonenes samfunnsoppdrag er viet oppmerksomhet i Stjernø-utvalgets innstilling. Vi mener dette er et interessant og viktig område.

Innstillingen viser de mange positive effektene høyere utdanningsinstitusjoner har for regionene. Stjernø-utvalget ser ingen motsetning mellom å være internasjonalt orientert og å være orientert mot regionen. Et tettere samspill mellom høyere utdanning, næringsliv og offentlig sektor kan tilføre økte ressurser, styrke de faglige prestasjonene og fremme gjensidig læring og innovasjon.

Stjernø-utvalget kommer med en rekke forslag til myndighetene for å styrke samspillet mellom høyere utdanningsinstitusjoner og samfunns- og næringslivet. Vi håper at flere av forslagene følges opp, og at samfunnsoppdraget tillegges like stor vekt både for universiteter og høyskoler. Dette er også den beste garantien for å gjøre institusjonenes tilbud relevante og for å kunne bidra til innovasjon og verdiskaping i samfunnet.

UiS tror imidlertid ikke at fusjoner og større institusjoner vil skape bedre forutsetninger for å forholde seg aktivt til arbeidslivet i eget omland.

Et punkt er utelatt i Stjernø-innstillingen, og det er problemene forbundet med eksterne avtaler der universiteter og institutter samarbeider slik det er tilfellet mellom UiS og IRIS. I dag gis det ikke økonomisk uttelling for den forskning UiS faktisk utfører i slike samarbeidsprosjekter. Vi håper myndighetene ordner opp i forholdet omkring "tellekanter" både i oppfølgingen av Stjernø-innstillingen og den bebudede meldingen om instituttsektoren senere i år.

Kapittel 17: Internasjonalisering

Internasjonalisering bør ideelt sett være tilstede i alle kjerneaktiviteter ved et universitet. Således ville det vært ønskelig at innstillingen hadde behandlet temaet mer inngående.

Kapittelet inneholder likevel mange positive anslag som for eksempel økt satsing på økonomiske incentiver, og etterlysing av en helhetlig tenking om internasjonalisering.

UiS er enig i at den nasjonale satsingen på internasjonalisering må styrkes og følges opp med midler til tiltak ved institusjonene og at dette bl.a. kan gjøres ved å heve satsene i den resultatbaserte undervisningsfinansieringen. Videre deler vi utvalgets syn på viktigheten av at partnerskapsavtaler omfatter mer enn studentmobilitet og at faglig samarbeid bør være en integrert del av partnerskapet.

Kapittel 18-21- Etniske minoriteter, funksjonshemmede, likestilling og en kunnskapsbasert utdannings- og forskningspolitikk

UiS stiller seg bak utvalgets vurderinger og forslag i kapitlene 18-21 som omtaler etniske minoriteter og funksjonshemmede i høyere utdanning, likestillingstiltak og en mer kunnskapsbasert utdannings- og forskningspolitikk.

Vi er enige i at det trengs mer forskning om høyere utdanning. Ikke minst gjelder dette forskning om nye læringsmetoder og læringsmiljø som kan inngå i beslutningsgrunnlaget når strategiske valg på disse områdene skal tas. Vi ser også et stort behov for å styrke forskningen knyttet til ledelse og innovasjon/endringsprosesser i organisasjonene i U&H-sektoren. Dette er områder der de andre nordiske landene, og særlig Danmark, ligger lengre framme.

Kapittel 22 – Økonomiske og administrative konsekvenser

Utvalget har bedt Senter for statlig økonomistyring om å utarbeide en samfunnsøkonomisk analyse av de strukturmodeller som utvalget beskriver. Analysen er ikke vedlagt rapporten, men den konkluderer ifølge utvalget selv med en betydelig samfunnsøkonomisk gevinst. Slik denne rapporten er presentert i Samfunnsøkonomen nr 1/08, vitner den om både en manglende innsikt i sektoren og et svakt analysegrunnlag. Antagelser om økt kostnadseffektivitet inneholder bl.a. en rekke feilkilder det ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til. Vi vil tilrå departementet å se bort fra denne rapporten i eventuell samfunnsøkonomisk vurdering av utvalgets forslag. Når det gjelder de rene budsjettmessige konsekvenser som er tallfestet, har vi ikke grunnlag for å vurdere størrelsen på disse.

Merknader om nasjonal styring i forhold til institusjonenes autonomi

Vi er i høringsbrevet spesielt bedt om å komme med synspunkter på nasjonal styring i forhold til institusjonenes autonomi. Vi har berørt dette i omtalen ovenfor, spesielt under kapittel 10 om finansiering.

Vi er for en offensiv nasjonal strategi for utviklingen av sektoren, men Stjernø-innstillingen synes å ønske mer nasjonal styring og mindre institusjonell autonomi. Etter Mjøs-utvalget har institusjonene fått økt autonomi. Det har vært viktig for å kunne implementere Kvalitetsreformen, og styrene har fått bedre muligheter til å gjøre vedtak som er riktige for den enkelte institusjon.

Kunnskapsdepartementet har de senere årene utviklet sektorstyringen i form av mer mål- og resultatstyring. UiS bifaller denne utviklingen.

Vi er av den oppfatning at dagens finansieringssystem i hovedsak fungerer som forutsatt. Det gir klare signaler til hele sektoren om at resultater i form av studiepoeng og forskning er viktig og blir belønnet. Det ville være meget uheldig om disse signalene nå blir svekket. Etter vår oppfatning vil dessuten et system med avtaler mellom departementet og institusjonene ikke nødvendigvis gi større forutsigbarhet i budsjettprosessene. Det kan i verste fall åpne for større vilkårlighet og inngrep i institusjonenes autonomi.

UiS mener at utvalget ikke har ført tilstrekkelig belegg for den implisitte kobling mellom finansieringssystemet som sådan og påstått manglende muligheter for politisk styring.

Nåværende finansieringssystem er etter vår oppfatning ikke til hinder for at staten ved KD kan utøve betydelig styring av sektoren og at staten som eier er i besittelse av de nødvendige styringsverktøy.

Innenfor det eksisterende finansieringssystemet er det fullt mulig for KD og regjeringen å drive målrettet finansiering. Etter vår oppfatning kan manglende diversitet løses ved nye satsinger fra KDs side, og/eller ved utfasing av andre. Den foreslåtte strategiske undervisningsbevilgning vil kunne falle inn under dette.

Økt vekt på resultatbasert finansiering og rammetildelinger har bidratt til bedre balanse mellom styringsbehovet fra staten på den ene side, og ansvarlige, autonome institusjoner på den andre. Men vi ser også gjerne en mer offensiv politikk fra myndighetenes side i å trekke opp nasjonale visjoner med dertil egnede rammer og insentiver. Gjennom strategisk oppfølging på etatsstyringsmøtene har departementet gode muligheter til å utøve betydelig styring.

Med vennlig hilsen

Aslaug Mikkelsen
rektor

Per Ramvi
universitetsdirektør

Saksbehandler: Anne Selnes, tlf: 51833015